

КЛЮЧОВІ НАПРЯМКИ ПОЛІПШЕННЯ СТАНУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОЛОГІЧНОЇ СФЕРИ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВУГЛЕДОБУВНИХ ПІДПРИЄМСТВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРА

©2018 КРАМЧАНІНОВА М. Д., ГОРЛОВА Н. М., РОМАНОВА-МАЛИНОВСЬКА Н. Ю.

УДК 338.1

Крамчанинова М. Д., Горлова Н. М., Романова-Малиновська Н. Ю. Ключові напрямки поліпшення стану соціально-екологічної сфери корпоративної соціальної відповідальності вугледобувних підприємств державного сектора

Метою статті є визначення взаємозв'язків між державою, суспільством і підприємствами вугільної галузі та дослідження перспективних напрямків поліпшення стану соціально-екологічної сфери корпоративної соціальної відповідальності вугледобувних підприємств державної форми власності як найбільш значущих з позиції виконання своїх зобов'язань перед державою та суспільством. Виявлено, що вугледобувні підприємства в цілому є соціально відповідальними перед суспільством, в якому вони функціонують, щодо забезпечення ефективності, зайнятості та дотримання закону. У процесі функціонування вугледобувним підприємствам треба визначити і врахувати економічні, соціальні, екологічні аспекти та інтереси їх діяльності. У результаті дослідження запропоновано еколого-економічні заходи з модернізації вугледобувних підприємств державного сектора в рамках реалізації концепції соціальної відповідальності, впровадження яких принесе як суто економічний, так і соціально-економічний ефект вугільним підприємствам, суспільству та державі.

Ключові слова: корпоративна соціальна відповідальність, вугледобувні підприємства, еколого-економічні заходи, модернізація, соціально-економічний ефект.

Рис.: 3. **Бібл.:** 16.

Крамчанинова Майя Джемалівна – доцент кафедри економіки і підприємництва, Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля (просп. Центральний, 59а, Северодонецьк, Луганська обл., 93400, Україна) **E-mail:** mdnarmania@gmail.com

Горлова Наталія Миколаївна – магістрант, Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля (просп. Центральний, 59а, Северодонецьк, Луганська обл., 93400, Україна) **E-mail:** gorlova.natali1975@gmail.com

Романова-Малиновська Наталія Юріївна – магістрант, Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля (просп. Центральний, 59а, Северодонецьк, Луганська обл., 93400, Україна) **E-mail:** romanova011@ukr.net

УДК 338.1

UDC 338.1

Крамчанинова М. Д., Горлова Н. М., Романова-Малиновская Н. Ю.
Ключевые направления улучшения состояния социально-экологической сферы корпоративной социальной ответственности угледобывающих предприятий государственного сектора

Целью статьи является определение взаимосвязей между государством, обществом и предприятиями угольной отрасли и исследование перспективных направлений улучшения состояния социально-экологической сферы корпоративной социальной ответственности угледобывающих предприятий государственной формы собственности как наиболее значимых с точки зрения выполнения своих обязательств перед государством и обществом. Выявлено, что угледобывающие предприятия в целом являются социально ответственными перед обществом, в котором они функционируют, по обеспечению эффективности, занятости и соблюдения закона. В процессе функционирования угледобывающим предприятиям надо определить и учесть экономические, социальные, экологические аспекты и интересы их деятельности. В результате исследования предложены эколого-экономические мероприятия по модернизации угледобывающих предприятий государственного сектора в рамках реализации концепции социальной ответственности, внедрение которых принесет как чисто экономический, так и социально-экономический эффект угольным предприятиям, обществу и государству.

Ключевые слова: корпоративная социальная ответственность, угледобывающие предприятия, эколого-экономические меры, модернизация, социально-экономический эффект.

Рис.: 3. **Библ.:** 16.

Крамчанинова Майя Джемаловна – доцент кафедры экономики и предпринимательства, Восточноукраинский национальный университет им. В. Даля (просп. Центральний, 59а, Северодонецьк, Луганская обл., 93400, Украина)

E-mail: mdnarmania@gmail.com

Горлова Наталья Николаевна – магістрант, Восточноукраинский национальный университет им. В. Даля (просп. Центральний, 59а, Северодонецьк, Луганская обл., 93400, Украина)

E-mail: gorlova.natali1975@gmail.com

Романова-Малиновская Наталья Юрьевна – магістрант, Восточноукраинский национальный университет им. В. Даля (просп. Центральний, 59а, Северодонецьк, Луганская обл., 93400, Украина)

E-mail: romanova011@ukr.net

Kramchaninova M. D., Gorlova N. M., Romanova-Malynovska N. Yu.
The Key Directions of Improvement of the Status of the Socio-Ecological Sphere of Corporate Social Responsibility of Coal Mining Enterprises in the State-Owned Sector

The article is aimed at defining the relationships between the State, society and enterprises of coal industry and researching the perspective directions of improvement of the status of the socio-ecological sphere of corporate social responsibility of the State-owned coal mining enterprises as the most significant in terms of fulfilling their obligations to the State and society. It is identified that coal mining enterprises are generally socially responsible towards the community in which they operate, in view of ensuring the efficiency, employment, and compliance with the law. In the operation, the coal mining enterprises need to define and consider the economic, social, ecological aspects together with interests of their activities. On results of the research, the authors propose the ecological-economic activities as to modernization of coal mining enterprises of the State-owned sector in terms of implementation of the concept of social responsibility, introduction of which will bring both the purely economic and the socio-economic effect in favor of coal mining enterprises, society and the State.

Keywords: corporate social responsibility, coal mining enterprises, ecological-economic measures, modernization, socio-economic effect.

Fig.: 3. **Bibl.:** 16.

Kramchaninova Maiia D. – Associate Professor of the Department of Economics and Entrepreneurship, East-Ukrainian National University named after V. Dahl (59a Tsentralnyi Ave., Sievierodonetsk, Luhansk region, 93400, Ukraine) **E-mail:** mdnarmania@gmail.com

Gorlova Nataliia M. – Graduate Student, East-Ukrainian National University named after V. Dahl (59a Tsentralnyi Ave., Sievierodonetsk, Luhansk region, 93400, Ukraine)

E-mail: gorlova.natali1975@gmail.com

Romanova-Malynovska Nataliia Yu. – Graduate Student, East-Ukrainian National University named after V. Dahl (59a Tsentralnyi Ave., Sievierodonetsk, Luhansk region, 93400, Ukraine)

E-mail: romanova011@ukr.net

ЕКОНОМІКА ПРОМИСЛОВОСТІ

ЕКОНОМІКА

В умовах інтеграційних процесів України вітчизняним виробникам необхідно враховувати взаємозв'язок політики ЄС у сфері енергетики з політикою, спрямованою на забезпечення охорони навколишнього природного середовища та ресурсозбереження. Тому важливим завданням стає пошук інструментів і механізмів для досягнення згоди між зацікавленими сторонами – бізнесом, владою і суспільством у сфері природокористування та охорони навколишнього середовища. Як показує світовий досвід, значний потенціал соціальної єдності, стабільності та гармонійних відносин, у тому числі у сфері природокористування, має практика соціальної відповідальності бізнесу.

Соціальне партнерство передбачає вирішення суспільно значущих питань, а також створення механізмів громадського контролю за виконанням державою своїх соціальних зобов'язань. Перелік зобов'язань неухильно зростає, що приводить до зростання обсягів необхідного фінансування. Держава перекладає значну частину соціальної відповідальності на компанії, які виступають роботодавцями. Але стосовно вугледобувних підприємств державного сектора виникає необхідність прийняття державою (як власником), соціальних зобов'язань у повному обсязі.

Держава повинна створювати необхідні умови для впровадження принципів КСВ на українських вугледобувних підприємствах для забезпечення їх конкурентоспроможності та ресурсоефективності. Адаже саме від ефективного використання власної вугільної сировини, яка добувається вугільними підприємствами, залежить забезпечення енергетичної безпеки держави, результативність соціального та екологічного розвитку як окремих регіонів, так і країни в цілому.

Впровадження основних принципів соціальної відповідальності має стати нормою ведення бізнесу не тільки для приватних вугледобувних підприємств, таких як «ДТЕК», але й для вугледобувних підприємств державного сектора.

Мета статті полягає у визначенні взаємозв'язків між державою, суспільством і підприємствами вугільної галузі та дослідженні перспективних напрямків поліпшення стану соціально-екологічної сфери корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) вугледобувних підприємств державної форми власності як найбільш значущих з позиції виконання своїх зобов'язань перед державою та суспільством.

Вивченню проблем розвитку та впровадженню корпоративної соціальної відповідальності присвячені роботи таких зарубіжних вчених: Керролл А., Фредерік В., Акерман Р., Маквільямс А., Котлер Ф., Лі Н. [1–5]. Також теоретичні питання щодо необхідності впровадження принципів КСВ розглядаються у вітчизняній літературі такими авторами, як: Грішнова О., Грицина Л., Баяра Д., Жуковська В. [6–9].

У даних роботах висвітлено загальнотеоретичні питання, розглянуто підходи та моделі корпоративної соціальної відповідальності, фактори, що впливають на впровадження корпоративної соціальної відповідальності, системи оцінки рівня корпоративної соціальної відповідальності промислових підприємств.

Проте недостатньо уваги приділяється аналізу наявного стану корпоративної соціальної відповідальності та розробці напрямів його поліпшення на вугледобувних підприємствах, де існує дуже великий потенціал зростання показників КСВ.

Вугільна галузь належить до однієї з найбільших галузей промислового надкористування та має значний вплив на екологічне та соціальне становище території міст, на яких розташовані вугледобувні підприємства.

Враховуючи особливості функціонування підприємств вугільної галузі, треба зазначити, що їх діяльність негативно впливає не тільки на різні компоненти навколишнього середовища, але й на стан здоров'я працівників та населення регіонів.

Для розміщення вуглевидобувних підприємств вилучаються сільськогосподарські землі. Діяльність з видобутку та збагачення вугілля веде до утворення великої кількості відходів, для зберігання яких також необхідні землі.

У результаті видобутку вугілля змінюється гідрологічний режим поверхневих і підземних вод, водні ресурси виснажуються. Через те, що в підземні та поверхневі водні об'єкти потрапляють господарсько-побутові та стічні води від підприємств вугільної промисловості та населених пунктів, відбувається забруднення водних ресурсів.

Постійними джерелами забруднення є породні відвали, які чинять негативний вплив на атмосферне повітря, підземні та поверхневі води, ґрунтовий покрив на прилеглий території. Особливу небезпеку для довколишніх населених пунктів і навколишнього середовища представляють палаючі породні відвали, які виділяють в атмосферу велику кількість таких шкідливих газоподібних речовин, як оксиди вуглецю, діоксин сірки, вуглеводень, сірководень.

Таким чином, зона техногенного впливу вугільних підприємств виходить далеко за межі промислових майданчиків, гірничих і земельних відводів. Від діяльності підприємств вугільної галузі страждають всі компоненти навколишнього середовища. Через численні викиди шкідливих речовин у шахтарських регіонах відбувається погіршення стану здоров'я населення.

У незадовільному стані перебуває й промислова безпека та охорона праці шахтарів. Низький рівень безпеки та протиаварійного захисту шахт зумовлений складними гірничо-неологічними умовами вуглевидобутку, незадовільним станом основних виробничих фондів, недостатнім фінансуванням для їх

поновлення, відсутністю управління безпекою, зниженням державного нагляду і громадського контролю за станом охорони праці.

Оскільки всі природні ресурси є обмеженими, дуже важливим є питання їх раціонального використання. Через обмеженість самовідновлювальних природних ресурсів з боку науковців все більше уваги приділяється процесам ресурсозбереження на вугледобувних підприємствах, які включають в себе: раціональне використання мінерально-сировинних і паливних ресурсів; упровадження ресурсозберігаючої техніки і технологій; широке використання техногенних відходів; відновлення та стабілізацію земельного фонду: відродження родючості землі, рекультивацию відпрацьованих промислових об'єктів (кар'єрів, відвалів, шламосховищ) тощо [10].

Отже, вугільна галузь характеризується високим рівнем соціальної напруженості в регіоні, високим рівнем травматизму в галузі та загальним екологічним неблагополуччям. Дана ситуація виникла через недосконалість управління на рівні як вугільних підприємств, так і на рівні регіональних і державних структур. Ураховуючи ступінь інтеграції в глобальні економічні процеси, для вирішення проблем вугільні підприємства повинні рухатися на шляху до збільшення корпоративної прозорості, соціальної відповідальності та ефективності. Адже КСВ організації має значний вплив на соціально-економічний розвиток країни, тільки при спільній діяльності підприємства, влади і суспільства можна досягти позитивного результату. Держава має високий рівень зобов'язань по відношенню до суспільства (забезпечення робочими місцями, підтримання енергетичної безпеки країни, соціальний захист та ін.) і вугледобувного підприємства (підтримання на законодавчому

рівні програми реформування, інвестування необхідних для розвитку напрямів діяльності та ін.).

Тому ефективна взаємодія зі стейхолдерами, тобто державою, яка є власником вугільних підприємств, має стати одним із пріоритетних напрямів корпоративної соціальної відповідальності на вугледобувних підприємствах. На *рис. 1* визначено ключові напрямки соціально відповідальних відносин, які виникають у процесі взаємовідносин між державою, суспільством і підприємствами вугільної галузі.

До функцій держави відносно суспільства та вугледобувних підприємств у колі соціальної відповідальності можна віднести: вдосконалення законодавчої влади; розвиток і використання різних форм державної підтримки; створення ефективного, комфортного інвестиційного та соціального середовища; формування прозорого ринку та впливу на суміжні галузі паливно-енергетичного комплексу; моніторинг і контроль державних органів влади за виконанням визначених завдань.

У взаємовідносинах з державою в контексті соціальної відповідальності вугледобувному підприємству необхідно зосередитись на: виконанні законів та постанов; цільовому використанні грошових коштів державної підтримки; визначенні стратегії відповідно до програми та можливостей виконання завдань стосовно соціальної сфери (*рис. 2*).

Основними ланками (елементами) ланцюга взаємодії між державою та вугледобувним підприємством є:

- ✦ забезпечення умов розвитку державних вугледобувних підприємств для можливої реалізації інноваційних проектів;
- ✦ удосконалення існуючих технологій видобутку на підприємствах для підвищення ефективності;

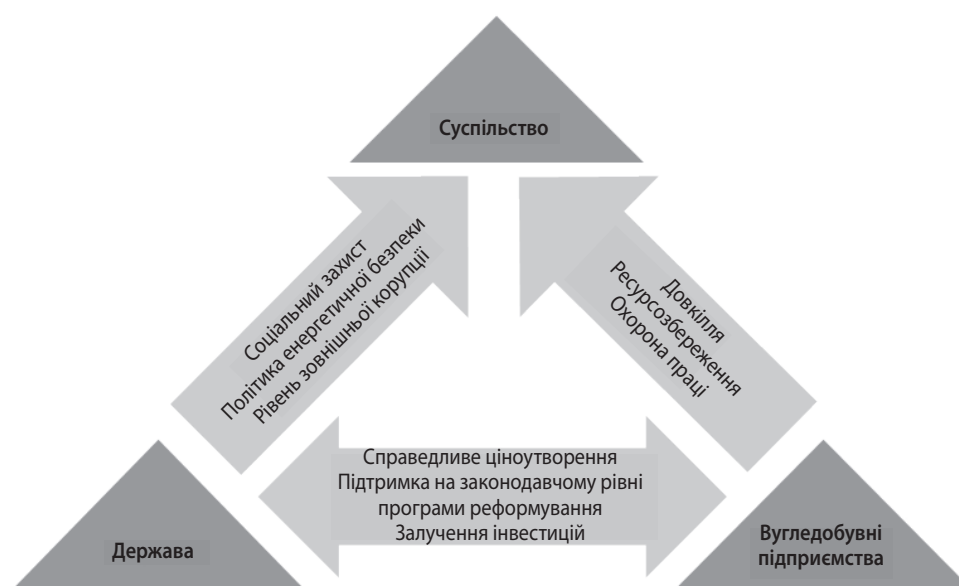

Рис. 1. Модель взаємозв'язку між державою, суспільством і підприємствами вугільної галузі

Рис. 2. Функції держави та вугледобувних підприємств у рамках реалізації концепції соціальної відповідальності

- ✦ запровадження перспективних екологічно «чистих» технологій (методу попередньої дегазації вугільних пластів, технології глибокої переробки вугілля на основі м'якого піролізу та ін.) [14].
- ✦ забезпечення безпеки функціонування вугледобувних підприємств;
- ✦ поетапна реалізація заходів програми реформування вугледобувних підприємств за участі держави.

У рамках Концепції реформування та розвитку вугільної промисловості на період до 2020 року Міністерство енергетики та вугільної промисловості планує шахтний фонд розподілити на три групи: частину перспективних шахт залишити в державній власності, неперспективні підприємства вивести на беззбитковість і приватизувати, а останню групу ліквідувати. Під час ліквідації цих підприємств буде запропоновано впровадити систему соціальної підтримки звільнених працівників, а також фінансувати заходи з охорони навколишнього середовища на закритих об'єктах [15].

Але водночас необхідно враховувати масштаб еколого-економічних наслідків ліквідації вугледобувних підприємств для регіону.

З огляду на виробничо-економічну необхідність реструктуризації вугільної промисловості для економіки України, а також свою відповідальність за її соціальні наслідки, держава поряд з розробкою загальної стратегії нормативно-правового та інституційного забезпечення реструктуризації повинна активно здійснювати її фінансову підтримку за такими напрямками:

- ✦ науково-технічне і проектне забезпечення реструктуризації вугільної промисловості;
- ✦ реалізація програм розвитку та забезпечення зайнятості населення вуглепромислових територій;
- ✦ реалізація програми соціальної реконверсії регіонів, що включає організацію громадських робіт з відбудови інфраструктури, створення нових робочих місць, консультативну та фінансову підтримку підприємницьких ініціатив, створення бізнес-інкубаторів, запровадження тимчасових спеціальних режимів економічної діяльності в районах закриття шахт;
- ✦ формування і використання централізованих резервних фондів реструктуризації вугільної промисловості та соціальної підтримки працівників ліквідованих і діючих підприємств галузі;
- ✦ надання організаціям вугільної промисловості інвестицій на розробку науково-технічних програм;
- ✦ здійснення заходів щодо створення безпечних умов роботи у вугільній галузі;
- ✦ субсидування процентних ставок за залученими кредитами на модернізацію діючого виробництва.

Таким чином, високий рівень зобов'язань держави по відношенню до суспільства та до вугледобувного підприємства, власником і стейкхолдером якого вона є, свідчить про достатньо тісний взаємозв'язок між цими суб'єктами в контексті соціальної відповідальності.

У рамках схваленої Енергетичної стратегії України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність» [11] уряд наголошує, що буде створено ринок вугільної продукції. Реструктуризація вугільної промисловості супроводжуватиметься комплексом заходів з пом'якшення соціальних та екологічних наслідків ліквідації/консервації вугільних шахт і соціальної реконверсії регіонів закриття шахт відповідно до найкращих європейських практик. Вугільний сектор у цей період має досягнути конкурентних і прозорих умов функціонування.

Першим кроком до створення гарантії прозорих «правил гри» у вугільній галузі стало створення законопроекту «Про забезпечення прозорості у видобувних галузях» [12]. Це не тільки дасть можливість громадськості оцінювати політику держави у сфері надрокористування, контролювати місцеву владу на предмет відповідності місцевих бюджетів отриманим коштом від видобувних компаній, визначати участь цих компаній в інфраструктурних і соціальних проєктах, а також відкриє місцевим громадам дані про соціальні, екологічні та інші зобов'язання компаній, які підписують угоди на видобуток природних ресурсів, і посприє забезпеченню додаткової інвестиційної привабливості для країни.

Стосовно необхідності впровадження прозорості діяльності видобувних підприємств і напрямів витрачання їх податків та зборів, пов'язаних з видобувною діяльністю, на охорону навколишнього середовища, І. М. Семененко зазначила: «Ці податки і збори складають значні кошти, які можуть бути використані на розвиток та відновлення регіону, охорону навколишнього середовища громади, на території якої видобуваються корисні копалини. Проте, чи дійсно витрачаються ці кошти на зазначені заходи, є невідомим» [13].

На сьогоднішній день відсутня досить обґрунтована методологія оцінки економічної ефективності заходів у сфері охорони навколишнього середовища в грошовому вимірі. Прийнято, що витрати на компенсацію соціальних матеріальних збитків від природоохоронних заходів повинна нести держава й регіони. Таке положення не відповідає вимогам входження галузі до ринкових відносин і створює великі додаткові навантаження на державний бюджет.

У своїй роботі Драчук Ю. З. визначив взаємозв'язок впливу нововведень у сфері екології на реальні економічні показники діяльності конкретної шахти [16].

Отже, розглядаючи спроби держави вирішувати проблеми охорони довкілля, вкрай важливо поряд із соціальними питаннями проводити й економічне обґрунтування відповідних рішень і заходів, механізм фінансування природоохоронних заходів повинен бути прозорим та ефективним. Одним із напрямів вирішення проблем вугільної галузі, пов'язаних із за-

брудненням навколишнього середовища, є розвиток і використання різних форм державної підтримки, які спрямовані на пряме рішення проблем довкілля через механізм модернізації та впровадження ресурсозберігаючих технологій.

Під ресурсозбереженням у вугільній галузі розуміється система заходів, спрямованих на оптимізацію сукупних витрат ресурсів на всіх стадіях ресурсного та життєвого циклу виробленого продукту з метою отримання максимального позитивного ефекту від використання ресурсів за умови збереження якості навколишнього природного середовища

Використання корисних супутніх ресурсів забезпечить вугільній галузі сталий і збалансований розвиток. Впровадження ресурсозберігаючих технологій на державних вугледобувних підприємствах дозволить вирішити проблему негативного впливу на навколишнє середовище, внаслідок чого в майбутньому знизяться витрати на усунення негативних наслідків цієї проблеми. Тобто підприємство матиме відвернений збиток – зниження можливих збитків у результаті проведення природоохоронних заходів.

На *рис. 3* зображено розроблену систему еколого-економічних заходів з модернізації вугледобувних підприємств державного сектора в рамках реалізації концепції соціальної відповідальності та відображено ефекти від їх впровадження.

Всебічна мобілізація внутрішніх резервів забезпечить підвищення ефективності виробництва при максимально можливому використанні підприємствами власних ресурсів з одночасним вирішенням соціальних проблем. Дуже важливим і ефективним є вирішення проблеми на початковому етапі її виникнення, а не усунення її негативних наслідків. Це дозволить державним вугільним підприємствам отримати зворотний ефект і зменшити навантаження на державний бюджет.

ВИСНОВКИ

У процесі аналізу було виявлено, що в контексті соціальної відповідальності держава, суспільство та підприємства вугільної галузі знаходяться в тісному взаємозв'язку. Досліджено, що вугільні підприємства мають значний вплив на екологічний, соціальний та економічний стан шахтарських регіонів, від ефективної роботи підприємств вугільної галузі залежить енергобезпека та енергоефективність країни в цілому. Тому вирішення соціально-економічних проблем вугільної галузі потребує скоординованих міжвідомчих дій на загальнодержавному, регіональному та об'єктовому рівнях.

Одним із перспективних напрямів зниження негативного впливу на навколишнє середовище та підвищення економічної ефективності є впровадження заходів з модернізації підприємств вугільної галузі шляхом всебічної мобілізації внутрішніх резервів.

Рис. 3. Можливі економічний і соціальний ефекти від впровадження еколого-економічних заходів з модернізації вугледобувних підприємств

У даній роботі запропоновані еколого-економічні заходи з модернізації вугледобувних підприємств державного сектора в рамках реалізації концепції соціальної відповідальності, впровадження яких принесе економічний та соціально-економічний ефекти вугільним підприємствам, суспільству та державі. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Carroll A. B.** Corporate Social Responsibility: Evolution of Definitional Construct. *Business & Society*. 2009. Vol. 38. Issue 3. P. 268–295.
2. **Frederick W. C.** From CSR-1 to CSR-2: The Maturing of Business-and-Society Thought. *Business & Society*. 1994. Vol. 33. Issue 2. P. 150–164.
3. **Ackerman R. W.** How Companies Respond to Social Demands. *Harvard Business Review*. 1973. Vol. 51. Issue 4. P. 283–295.
4. **McWilliams A., Siegel D. S.** Corporate Social Responsibility: Strategic Implications. *Journal of Management Studies*. 2006. Vol. 43. Issue 1. P. 1–18.
5. **Котлер Ф., Лі Н.** Корпоративна соціальна відповідальність. Як зробити якомога більше добра для вашої компанії та суспільства. Київ : Агентство Стандарт, 2006. 302 с.

6. Соціальна відповідальність: теорія і практика розвитку : монографія / за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Колота. К. : КНЕУ, 2012. 501 с.

7. **Грицина Л. А.** Реалізація корпоративної соціальної відповідальності підприємства в системі зацікавленості та взаємодій сторін. *Вчені записки Кримського інженерно-педагогічного університету. Серія «Економічні науки»*. 2008. Вип. 12. С. 73–77.

8. **Баюра Д. О.** Корпоративна соціальна відповідальність як складова підвищення ефективності. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Економіка»*. 2009. Вип. 113-114. С. 60–63.

9. **Жуковська В. М.** Соціальна відповідальність як напрям реалізації корпоративної стратегії розвитку. *Фінанси України*. 2009. № 21. С. 14–21.

10. **Вознюк М. А.** Сучасні концепції ресурсо- та енергозбереження та наукові засади їх реалізації. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2015. Вип. 1. С. 303–312.

11. Розпорядження КМУ «Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність» від 18 серпня 2017 р. № 605-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/605-2017-p>

12. Проект Закону «Про забезпечення прозорості у видобувних галузях» від 23.03.2017 р. № 6229. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61409

13. Семененко І. М. Забезпечення сталого розвитку регіону: інституційні засади та трансформація цільового управління підприємствами : монографія. Сєверодонецьк : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2017. 370 с.

14. Исследование и оценка воздействия угольной шахты на окружающую среду / А. Е. Воробьев, В. С. Побыванец, Е. В. Чекушина, Ж. Ю. Абдулатипов, А. В. Синченко. Вестник РУДН. Серия «Инженерные исследования». 2011. № 4. С. 75–79.

15. Розпорядження КМУ «Про схвалення Концепції реформування та розвитку вугільної промисловості на період до 2020 року» від 24.05.2017 р. № 733-р <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/733-2017-p>

16. Драчук Ю. З. Напрямки зменшення негативного впливу на довкілля у вугільному регіоні. Економічний вісник Донбасу. 2007. № 1. С. 33–37.

REFERENCES

Ackerman, R. W. "How Companies Respond to Social Demands". *Harvard Business Review*, no. 51 (1973): 283-295.

Baiura, D. O. "Korporatyvna sotsialna vidpovidalnist yak skladova pidvyshchennia efektyvnosti" [Corporate social responsibility as a component of increasing efficiency]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Seriya «Ekonomika»*, no. 113-114 (2009): 60-63.

Carroll, A. B. "Corporate Social Responsibility: Evolution of Definitional Construct". *Business & Society*, vol. 38, no. 3 (2009): 268-295.

Drachuk, Yu. Z. "Napriamky zmenshennia nehatyvnoho vplyvu na dovkillia u vuhilnomu rehioni" [Directions of reduction of negative influence on the environment in the coal region]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu*, no. 1 (2007): 33-37.

Frederick, W. C. "From CSR-1 to CSR-2: The Maturing of Business-and-Society Thought". *Business & Society*, vol. 33, no. 2 (1994): 150-164.

Hrytsyna, L. A. "Realizatsiia korporatyvnoi sotsialnoi vidpovidalnosti pidpriemstva v systemi zatsikavlenosti ta vzaiemovidnosyn storin" [Realization of corporate social re-

sponsibility of the enterprise in the system of interest and mutual relations of the parties]. *Vcheni zapysky Krymskoho inzhenerno-pedahohichnoho universytetu. Seriya «Ekonomichni nauky»*, no. 12 (2008): 73-77.

Kotler, F., and Li, N. *Korporatyvna sotsialna vidpovidalnist. Yak zrobyty yakomoha bilshе dobra dlia vashoi kompanii ta suspilstva* [Corporate Social Responsibility. How to make as much good as possible for your company and society]. Kyiv: Ahentstvo Standart, 2006.

[Legal Act of Ukraine] (2017). http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61409

[Legal Act of Ukraine] (2017). <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/733-2017-p>

[Legal Act of Ukraine] (2017). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/605-2017-p>

McWilliams, A., and Siegel, D. S. "Corporate Social Responsibility: Strategic Implications". *Journal of Management Studies*, vol. 43, no. 1 (2006): 1-18.

Semenenko, I. M. *Zabezpechennia staloho rozvytku rehionu: instytutsiini zasady ta transformatsiia tsilyovoho upravlinnia pidpriemstvamy* [Ensuring sustainable development of the region: institutional framework and transformation of target management of enterprises]. Sєvierodonetsk: Vyd-vo SNU im. V. Dalia, 2017.

Sotsialna vidpovidalnist: teoriia i praktyka rozvytku [Social responsibility: the theory and practice of development]. Kyiv: KNEU, 2012.

Vorobev, A. Ye. et al. "Issledovaniye i otsenka vozdeystviya ugolnoy shakty na okruzhayushchuyu sredu" [Research and assessment of the impact of a coal mine on the environment]. *Vestnik RUDN. Seriya «Inzhenernyye issledovaniya»*, no. 4 (2011): 75-79.

Vozniuk, M. A. "Suchasni kontseptsii resurso- ta enerhozberezhennia ta naukovi zasady yikh realizatsii" [Modern concepts of resource and energy conservation and scientific principles of their implementation]. *Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii ta praktyky*, no. 1 (2015): 303-312.

Zhukovska, V. M. "Sotsialna vidpovidalnist yak napriam realizatsii korporatyvnoi stratehii rozvytku" [Social responsibility as a direction of implementation of the corporate strategy of development]. *Finansy Ukrainy*, no. 21 (2009): 14-21.